

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ
БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
за спеціальністю 054 «Соціологія»
освітньо-професійної програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
для здобувачів освіти усіх форм навчання**

Харків – 2024

УДК 316

С

Рецензенти: Лобанова А.С.- докторка соціологічних наук, професорка, професорка кафедри соціології та масових комунікацій Криворизького державного педагогічного університету;

Михайльова К.Г. - докторка соціологічних наук, професорка, проректорка Харківського гуманітарного університету “Народна українська академія”.

*Затверджено до оприлюднення в мережі інтернету
рішенням Вченої ради соціологічного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна (протокол №1 від 23 січня 2024 р.)*

Методичні рекомендації щодо підготовки та захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи / Бойко Д.М., Борисов Р.І., Голіков О.С., Кізілов О.І., Кузіна І.І., Нікулін В.С., Сокурянська Л.Г.; за ред. Сокурянської Л.Г. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2024. 42 с.

Методичні рекомендації щодо підготовки та захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи містять вимоги до написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи випускників освітньо-професійної програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія»

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, соціологічний
факультет, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	7
2. ЗМІСТ І СТРУКТУРА БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	10
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	16
4. ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	21
5. ПОДАННЯ ДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	25
6. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	28
7. ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
Додаток А. Приклад оформлення титульного аркуша	33
Додаток Б. Приклад оформлення завдання	34
Додаток В. Приклад оформлення змісту	36
Додаток Г. Приклади укладання бібліографічного опису для Списку використаних джерел	37
Додаток Д. Бланк заяви про проведення перевірки на наявність запозичень з інших документів	40
Додаток Е. Приклади тем бакалаврської кваліфікаційної роботи	41

ВСТУП

Написання кваліфікаційної роботи є одним з основних етапів підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою «Соціально-політичні та маркетингові дослідження» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія» в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Відповідно до «Освітнього стандарту спеціальності «Соціологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» [9], публічний захист кваліфікаційної роботи є обов'язковою формою атестації студентів цього рівня вищої освіти.

Бакалаврська кваліфікаційна робота дозволяє здобувачам/кам продемонструвати набуті знання та вміння з соціології, які вони мали опанувати під час навчання на соціологічному факультеті. Згідно з освітньо-професійною програмою «Соціально-політичні та маркетингові дослідження», здобувачі мають продемонструвати:

1) Інтегральну компетентність, а саме здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціології, що передбачають застосування основних соціологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

2) Загальні компетентності:

ЗК 01 – здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;

ЗК 02 – здатність спілкуватися іноземною мовою;

ЗК 03 – здатність працювати в команді;

ЗК 04 – здатність бути критичним і самокритичним;

ЗК 05 – здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

ЗК 06 – здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК 07 – навички міжособистісної взаємодії;

ЗК 08 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 09 – здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

ЗК 10 – здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК 11 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 12 – здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та

у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; ЗК 13 – базові знання в області вищої математики та вміння їх застосовувати в професійній діяльності.

3) Спеціальні компетентності:

СК 01 – здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології;

СК 02 – здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій;

СК 03 – здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому;

СК 04 – здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів;

СК 05 – здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження;

СК 06 – здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації;

СК 07 – здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців;

СК 08 – здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога;

СК 09 – знання теоретичних та методологічних основ маркетингової діяльності, володіння методами збору та аналізу маркетингової інформації;

СК 10 – здатність впроваджувати нові форми і методи організації робіт та менеджменту.

Бакалаврська кваліфікаційна робота є самостійною науково-практичною розробкою, яка базується на теоретичних знаннях і практичних навичках, які здобувачі отримали під час аудиторних занять в університеті та проходження практик у соціологічних установах та організаціях.

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є закріплення майбутніми фахівцями теоретичних засад та практичних навичок аналізу різноманітних актуальних проблем сучасного суспільства у всіх сферах його функціонування.

Виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи надає здобувачеві/-вачці можливість закріпити навички самостійної роботи з різними науковими джерелами, реферування матеріалів спеціальної літератури, аналізу результатів існуючих теоретичних та емпіричних досліджень з обраної проблематики, розробки рекомендацій щодо можливих шляхів вирішення/мінімізації тих чи інших соціальних проблем, а також здійснення графічного подання отриманих даних і розрахунків з метою їхньої візуалізації, проведення публічних виступів,

публічної презентації та захисту своєї наукової позиції, ведення відкритої дискусії та аргументації своїх напрацювань тощо.

Методичні рекомендації підготовлені творчою групою, до складу якої увійшли співробітники кафедри соціології, кафедри політичної соціології та кафедри методів соціологічних досліджень соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Розробка містить вимоги до написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи випускників освітньо-професійної програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія».

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка бакалаврської кваліфікаційної роботи передбачає систематичну працю з пошуку, осмислення та узагальнення інформації стосовно обраної теми. Підготовка, написання, оформлення і презентація бакалаврської кваліфікаційної роботи відбувається під керівництвом наукового керівника – викладача/-ки відповідної кафедри соціологічного факультету. Збір необхідних для підготовки роботи теоретичних та емпіричних матеріалів здійснюється під час навчального процесу та протягом проходження виробничої та/або переддипломної практики. Робота має вестись системно із дотриманням визначених термінів. Кафедра має здійснювати моніторинг стану підготовки роботи, обговорювати відповідні питання на засіданнях кафедри.

Етапи підготовки бакалаврської кваліфікаційної роботи:

1. *Вибір теми бакалаврської кваліфікаційної роботи.* Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи формулюється й узгоджується із науковим керівником – викладачем/-кою відповідної кафедри соціологічного факультету. Тема роботи має бути спрямованою на вирішення актуальної проблеми сучасного українського суспільства.
2. *Затвердження теми бакалаврської кваліфікаційної роботи та завдання щодо її виконання.* Тема кваліфікаційної роботи разом із завданням щодо її виконання затверджується на засіданні випускаючої кафедри. Завдання розробляє науковий керівник. Воно містить опис основних етапів виконання роботи та календарний графік підготовки розділів та інших структурних складових бакалаврської кваліфікаційної роботи. Здобувач повинен ознайомитись із завданням до початку роботи та узгодити потенційно незрозумілі чи конфліктні аспекти з науковим керівником та (за потреби) з кафедрою.
3. *Робота з літературою.* На цьому етапі здійснюється підбір та опрацювання літературних джерел за обраною темою. До літературних джерел належать: підручники, навчально-методичні матеріали, монографії, наукові статті у фахових періодичних виданнях, нормативні документи, інтернет-ресурси тощо. Здобувачі/-ки можуть використовувати зарубіжну наукову літературу, окрім джерел, виданих у країнах-агресорах – Росії та Білорусі.
4. *Складання плану бакалаврської кваліфікаційної роботи.* План визначає структуру кваліфікаційної роботи. Він розробляється та узгоджується із науковим керівником. Під час написання бакалаврської кваліфікаційної роботи можливе коригування формулювань окремих розділів та пунктів плану, а також додавання нових елементів, розділів та підрозділів за умови збереження

принципової основи плану. Усі зміни у плані мають бути узгоджені із науковим керівником. Приклад оформлення плану наведений у Додатку В.

5. *Визначення теоретико-методологічної бази та написання першого (теоретичного) розділу бакалаврської кваліфікаційної роботи.*

6. *Складання програми авторського дослідження та/або вторинного аналізу наявної емпіричної соціологічної інформації, яка має бути представлена у підрозділі 2.1. Програма дослідження має засновуватись на обраній теоретико-методологічній базі.*

7. *Збирання, аналіз та інтерпретація емпіричних соціологічних даних та іншої необхідної інформації для написання емпіричного розділу бакалаврської кваліфікаційної роботи. Емпіричні дані можуть бути одержані як завдяки проведенню авторського дослідження (здійсненого кількісними та/або якісними методами), тобто отриманню первинної соціологічної інформації, так і завдяки інтерпретації вторинної соціологічної інформації.*

8. *Написання тексту другого (емпіричного) розділу, формулювання загальних висновків роботи.*

9. *Подання на перевірку науковому керівникові повного тексту бакалаврської кваліфікаційної роботи, оформленого відповідно до встановлених вимог. У цей текст у подальшому можуть бути внесені корективи (доповнення, уточнення, скорочення тощо), однак принципова основа тексту має бути збережена.*

10. *Подання на рецензування бакалаврської кваліфікаційної роботи.*

11. *Подання роботи на випускаючу кафедру для проходження нормоконтролю та перевірки на плагіат.*

12. *Підготовка доповіді та презентації роботи. Узгодження змісту доповіді та мультимедійної презентації з науковим керівником.*

13. *Презентація основних результатів роботи під час попереднього офіційного захисту на випускаючій кафедрі. Дата попереднього захисту (передзахисту) встановлюється орієнтовно за тиждень до офіційного захисту роботи. За результатами попереднього захисту кафедра приймає рішення про рекомендацію (або нерекomenдацію) роботи до офіційного захисту.*

14. *Презентація та захист бакалаврської кваліфікаційної роботи перед членами державної екзаменаційної комісії згідно зі встановленим на соціологічному факультеті графіком.*

Керівництво підготовкою бакалаврської кваліфікаційної роботи.

Науковий керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи призначається завідувачем випускаючої кафедри відповідно до обсягу навчального навантаження і затверджується відповідним наказом. Головне завдання наукового керівника полягає у спрямуванні наукової роботи студента/-ки та контролі якості підготовки кваліфікаційної роботи.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи:

- допомагає студентові визначити коло наукових інтересів та сформулювати тему бакалаврського дослідження;
- допомагає у формулюванні основних програмних елементів роботи та дослідження, контролює якість їхнього виконання;
- надає рекомендації щодо підбору літератури, нормативних документів та інших матеріалів для опрацювання, здійснює оцінку якості відібраних пошукачем/-кою матеріалів, обговорює з пошукачем/-кою матеріали;
- узгоджує, перевіряє та коригує (за потреби) план бакалаврської кваліфікаційної роботи;
- скеровує підбір, аналіз та інтерпретацію емпіричних даних; за потреби підказує можливі методи та техніки збору та аналізу емпіричних даних;
- здійснює контроль за виконанням визначених етапів роботи згідно з календарним графіком;
- перевіряє зміст розділів роботи та дотримання вимог оформлення тексту, забезпечує редагування тексту бакалаврської кваліфікаційної роботи;
- готує висновок щодо відповідності роботи визначеним вимогам, ступеню самостійності під час виконання роботи, повноти розкриття теми та дотримання термінів підготовки роботи;
- здійснює консультування під час підготовки студентом доповіді та презентації результатів дослідження.

Науковий керівник під час консультування спрямовує пошукову активність студента/-ки, надає рекомендації щодо питань, які потребують додаткового вивчення, надає поради стосовно аспектів, які варто висвітлити додатково. Перевірка текстів, представлених студентом/-кою, передбачає визначення недоліків чи помилок змістовного характеру. Здійснені науковим керівником визначення та сформульовані вказівки мають скерувати подальшу роботу студента/-ки над розкриттям теми.

Перевірка, яку здійснює науковий керівник, стосується перш за все логіки побудови тексту, структури аргументації, викладу та аналізу даних. За достовірність фактів та обґрунтованість висновків, представлених у бакалаврській кваліфікаційній роботі, відповідальність безпосередньо несе автор/-ка бакалаврської роботи.

2. ЗМІСТ І СТРУКТУРА БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Зміст бакалаврської кваліфікаційної роботи (*зразок оформлення – додаток В*) обов'язково має містити такі складові: Вступ, Розділи та підрозділи (основна частина), Висновки, Список використаних джерел, Додатки (за потреби), Анотація.

У *Вступі* обов'язково мають бути зазначені: актуальність теми, проблемна ситуація (на онтологічному та на гносеологічному рівнях), мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження; гіпотези дослідження; теоретико-методологічні засади дослідження; методи дослідження; характеристика емпіричної бази; короткий опис обсягу й структури роботи. Загальний обсяг вступу – не менше 5 тисяч знаків.

Актуальність теми. Розкривається наявний стан певної проблеми з предметної галузі соціології й обґрунтовуються підстави для проведення запропонованого дослідження. Стан проблеми аналізується шляхом опрацювання вітчизняних і закордонних наукових джерел із обов'язковим визначенням тих проблем або завдань, які вже були практично вирішені, й тих, що потребують подальшого розв'язання. Особливо слід підкреслити можливості для вирішення певних практичних проблем і завдань, що будуть отримані в результаті проведення авторського дослідження. Результатом такого аналізу має бути висновок про ті аспекти та виміри обраної здобувачем/-кою теми, які не знайшли свого висвітлення в наукових публікаціях.

Мета дослідження. Мета – це той **результат**, якого планує досягти автор/-ка роботи. Вона має бути однозначною, цілісною, конкретною та науково верифікованою. Всі категорії та поняття, що використовуються в меті (і, відповідно, в темі та предметі роботи), мають отримати теоретичну та емпіричну інтерпретацію. При формулюванні мети варто уникати слів «дослідження...», «вивчення...», «аналіз...» тощо, оскільки вони вказують на інструмент досягнення результату, а не на сам результат. Прикладами досяжної і конкретної мети можуть бути: «визначення...», «виявлення...», «концептуалізація...», «класифікація...» тощо.

Завдання дослідження – це основні етапи досягнення мети шляхом її деталізації, опису її аспектів та вимірів. Зазвичай перелік завдань дослідження налічує 3-5 позицій. Завдання дослідження повинні узгоджуватися з назвами розділів і змістовною складовою бакалаврської роботи. При формулюванні завдань рекомендується використовувати такі терміни, як «уточнити...», «узагальнити...», «виявити...», «встановити...», «розробити...».

Об'єкт дослідження – це певна соціальна група, соціальний інститут, процес або явище, що обрані здобувачем/-кою для дослідження, актуальний стан яких породжує певну проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – це та частина чи аспект об'єкту, що підлягає дослідженню та зумовлює його мету і завдання та знаходить відображення в темі бакалаврської роботи.

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як ціле та його частина, тобто предмет не повинен виходити за межі об'єкту та бути ширшим за нього. Тема роботи, її предмет та мета мають відповідати одне одному, формулюватись із використанням тих самих понять.

Методи дослідження. Надається перелік методів, що використовувалися для досягнення мети й розв'язання завдань, поставлених у роботі. Методи дослідження поділяються на теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, індукція, дедукція, моделювання, абстрагування, конкретизація тощо) та емпіричні (експеримент, спостереження, аналіз документів, анкетування, стандартизовані інтерв'ю, фокусовані групові інтерв'ю, глибинні інтерв'ю, дискурс-аналіз тощо). Методи слід описувати максимально конкретно, тобто чітко вказувати, що саме досліджувалося з використанням того або іншого методу, які саме завдання вирішувалися та/або які гіпотези перевірялися з використанням конкретного методу.

Емпірична база дослідження. Надається стисла характеристика джерел отримання емпіричних даних, що були використані для написання бакалаврської роботи (авторського дослідження та/або опублікованих результатів емпіричних досліджень за обраною здобувачем/-кою проблематикою, здійснених вітчизняними та закордонними фахівцями, крім російських та білоруських).

Вступ завершується стислим описом *структури й обсягу роботи*, в якому відображається загальна кількість сторінок, кількість розділів, кількість таблиць і рисунків, кількість використаних джерел.

Основна частина бакалаврської роботи складається з розділів та підрозділів. Наприкінці кожного розділу слід сформулювати висновки (до 1 сторінки, тобто 1-2 тис. знаків) з лаконічним та компактним викладенням досягнутих у розділі результатів.

Основна частина бакалаврської роботи складається з двох розділів: теоретичного та емпіричного.

У першому (теоретичному) розділі має бути здійснений огляд використаних у бакалаврській роботі наукових джерел. Такий огляд не може бути простою компіляцією текстів цих джерел, а має бути результатом їхнього критичного аналізу, тобто має відображати авторське бачення щодо можливості чи неможливості застосування даних джерел до дослідження обраної проблеми.

Такий огляд має завершуватися висновком здобувача/-ки щодо того, яке *нове* знання може бути отримано за допомоги використання ним/нею тих чи інших підходів, ідей, концептів, представлених в опрацьованих наукових джерелах. Зміст першого розділу має бути теоретичною базою для написання другого розділу роботи. Теоретичний розділ бакалаврської роботи має становити орієнтовно 40-60% від її загального обсягу в залежності від специфіки роботи, її композиції, особливостей її завдань та мети тощо.

Другий (емпіричний) розділ. У підрозділі 2.1 має бути визначено, як саме теоретичні засади роботи використовувались при підготовці її емпіричного розділу. Фактично цей підрозділ є методологічним розділом програми дослідження (авторського або того дослідження, масив якого здобувач/-ка використовує для вторинного аналізу даних), що включає в себе визначення об'єкту, предмету, мети та завдань емпіричного дослідження, обґрунтування вибору та опис методів дослідження, емпіричну інтерпретацію й операціоналізацію основних понять, формулювання гіпотез дослідження. Процедурний розділ програми дослідження та / або інструментарій дослідження можуть бути представлені в Додатках (за потреби).

В інших підрозділах другого розділу викладаються результати або *власного дослідження* здобувача/-ки з окресленням тих нових моментів, аспектів та результатів, які він/вона додає до дослідження означеної проблеми, або результати *вторинного аналізу даних* досліджень, здійснених іншими дослідницькими інституціями за проблематикою, близькою до обраної здобувачем/-кою.

У цьому розділі обов'язково наводиться характеристика авторського або інших використаних у роботі досліджень, а саме: хто, де і коли проводив ці дослідження, які методи збору інформації та її обробки застосовувались, за потреби наводяться інші параметри дослідження.

У разі проведення здобувачем/-кою **власного дослідження** необхідно обґрунтувати вибір кількісної чи якісної методології або їх комбінації, а також доцільність застосування обраних методів збору даних. Наприклад, у випадку кількісного дослідження слід описати обсяг вибіркової сукупності, її репрезентативність тощо. Для якісного дослідження необхідно описати критерії відбору одиниць дослідження, обґрунтувати кількість фокусованих групових або глибинних інтерв'ю тощо.

У разі використання здобувачем/-кою **результатів досліджень, проведених іншими авторами**, у тексті бакалаврської роботи має бути обов'язково наявне посилання на відповідне першоджерело.

В якості матеріалу для аналізу можна використати масиви даних міжнародних досліджень. Здобувач/-ка має обрати змінні в масиві, що

відповідають темі роботи, описати, чому обрано саме ці змінні. Здобувач/-ка має дослідити обрані змінні за допомогою одновимірного та двовимірного аналізу, а також аналізу розбіжностей (середніх значень чи відсотків). За потреби та можливості можуть бути використані інші методи аналізу (факторний аналіз, кластерний аналіз, регресійний аналіз тощо); використання цих методів аналізу має бути обґрунтованим.

Масиви даних можна безкоштовно завантажити з таких сайтів:

World Value Survey (WVS) та European Values Study (EVS). Світове дослідження цінностей (WVS) — міжнародна дослідницька програма, присвячена науковому вивченню соціальних, політичних, економічних, релігійних і культурних цінностей людей у світі. Мета проекту — оцінити, який вплив сталість та зміни мають на соціальний, політичний та економічний розвиток країн. Проект став результатом Європейського дослідження цінностей і був започаткований у 1981 році його засновником і першим президентом (1981-2013) професором Рональдом Інглгартом з Мічиганського університету (США) та його командою, і відтоді працює в більш ніж 120 країнах.

Масиви даних можна завантажити за посиланням:

<https://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp>

Euro Barometer (EB). Євробарометр – це інструмент опитування, який використовується Європейською комісією, Європейським парламентом та іншими інституціями та агентствами ЄС для регулярного моніторингу стану громадської думки в Європі щодо питань політичного чи соціального характеру. Євробарометр надає актуальні дані для експертів з громадської думки, дослідників, ЗМІ та громадськості. Проект «Євробарометр» був ініційований у 1974 році в рамках Європейської комісії Жаком-Рене Раб'є. Більш детальна інформація щодо дослідження міститься за посиланням:

<https://europa.eu/eurobarometer/about/eurobarometer>.

Масиви даних можна завантажити за посиланням:

<https://www.gesis.org/en/eurobarometer-data-service/search-data-access/data-access>

European Social Survey (ESS). Європейське соціальне дослідження (ESS) — це міжнаціональне опитування, яке проводиться в Європі з моменту його заснування в 2001 році. Кожні два роки проводяться індивідуальні інтерв'ю з нововідібраними перехресними вибірками. Опитування вимірює погляди, переконання та моделі поведінки різних груп населення більш ніж у тридцяти країнах Європи.

Масиви даних можна завантажити за посиланням:

<https://www.europeansocialsurvey.org/data>

International Social Survey Program (ISSP) — міжнаціональна програма співпраці, яка проводить щорічні опитування на різноманітні теми, що

досліджуються соціальними науками. Заснована в 1984 році країнами-засновниками: Австралією, Німеччиною, Великобританією та США, ISSP відтоді включає членів, які охоплюють різні культури по всьому світу. Його інституційні члени, кожен з яких представляє одну націю, складаються з академічних організацій, університетів та агентств, що спеціалізуються на опитуваннях. З моменту заснування в опитуваннях ISSP взяли участь понад мільйон респондентів.

Масиви даних можна завантажити за посиланням:

<https://issp.org/data-download/archive/>

Результати дослідження повинні бути представлені в систематизованому, узагальненому вигляді. З метою візуалізації отриманої здобувачем/-кою емпіричної інформації доцільно представити частину результатів у формі таблиць і рисунків (діаграм, схем тощо). Для візуалізації рекомендовано застосовувати Excel або подібні програми. Коректна візуалізація даних є важливою складовою представлення результатів кількісного дослідження. У випадку великої кількості таблиць, діаграм, схем тощо частину з них необхідно розмістити в окремому додатку до роботи, залишивши в її тексті лише найбільш важливі для представлення результатів емпіричних досліджень.

Емпіричний розділ має закінчуватися висновками, в яких автор має окреслити та концептуалізувати (тобто теоретично описати, «перекласти» на мову теоретичних узагальнень та категорій) власні найважливіші здобутки. Емпірична частина бакалаврської роботи має становити орієнтовно 40-60% від її загального обсягу.

Висновки мають за обсягом налічувати не менше 5 тис. знаків. Вони не повинні бути копіляцією різних фрагментів її основного тексту, а мають розкривати отримані здобувачем/-кою результати, причому здійснювати це з огляду на мету і завдання роботи, а також експліковано містити положення, які виносяться на захист. У висновках також наводяться пропозиції щодо можливого використання цих результатів тими чи іншими органами влади, освітніми, науковими, зокрема соціологічними, медійними, маркетинговими тощо закладами та установами. Обов'язково має бути сформульовано теоретичне та практичне значення здобутих результатів, здійснено аналіз методологічних та концептуальних обмежень роботи, а також окреслено напрями подальших наукових розвідок обраної проблеми.

Список використаних джерел містить перелік всіх джерел, які були використані при підготовці бакалаврської роботи. При складанні списку використаних джерел слід намагатися використовувати сучасні (видані за останні 5 років) наукові публікації за обраною темою. В списку має бути використано не менше 25 наукових джерел (монографій, звітів, статей з наукових журналів тощо);

підручники, посібники, матеріали з відкритих джерел і т. п. також можуть бути використані, але вони не вважаються науковими джерелами та не зараховуються до вищезазначеного мінімуму.

Додатки містять матеріали, необхідні для конкретизації теми бакалаврської роботи (документи, таблиці, ілюстрації, схеми, діаграми, графіки тощо).

В *анотації* зазначаються актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, використані методи, загальна характеристика змісту розділів роботи, а також перелік ключових термінів (ключових слів) бакалаврської роботи.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Повний обсяг роботи без урахування списку використаної літератури, додатків та анотації має складати 80-100 тис. знаків.

Для друку роботи необхідно використовувати папір білого кольору формату А4 (210x297 мм) з одного боку аркуша.

Робота має бути оформлена у текстовому редакторі Word з використанням шрифту Times New Roman, розміру – 14 pt з міжрядковим інтервалом – 1,5. Поля сторінки ліве – 30 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 10 мм.

Номера сторінок проставляються у правому верхньому куті всіх сторінок, окрім титульного аркуша.

Для додавання відступу (1,25 см) у першому рядку кожного абзацу використовуйте відступ у вкладці «Абзац» Microsoft Word без використання клавіш пробілу та табуляції.

Відстань між заголовком розділу і подальшим текстом має становити два рядки.

Кожен елемент роботи (зміст, вступ, розділи основної частини, висновки, список використаних джерел, додатки) мають починатися з нової сторінки.

Зразок

<p style="text-align: center;">РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВETERANІВ/ОК БОЙОВИХ ДІЙ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ</p>

Титульний аркуш. Першою сторінкою є титульний аркуш, що містить інформацію про навчальний заклад, підрозділ навчального закладу, тему роботи, виконавця, керівника та рецензента роботи. Приклад оформлення титульного аркуша бакалаврської роботи міститься у Додатку А.

Заголовки. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумеруються арабськими цифрами, наприклад «РОЗДІЛ 3», «Підрозділ 2.1», «Пункт 2.2.1», де нумерація розділів та підрозділів складається з номеру розділу і порядкового номеру підрозділу, відокремлених крапкою. Розділи і підрозділи обов'язково повинні мати заголовки. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів слід починати з нового абзацу з відступом, друкувати жирним шрифтом маленькими літерами без крапки наприкінці (дивись зразок вище).

Ілюстрації. Об'ємні малюнки, графіки, діаграми, схеми, фотознімки краще розміщувати у додатках з відповідними посиланнями у тексті. Ілюстрації можуть бути розміщені і безпосередньо у тексті, де про них згадується. Ті ілюстрації, що не створені автором/-кою роботи, мають супроводжуватись інформацією відповідно до законодавства про авторські права. Назва розміщується під ілюстрацією.

Зразок



Рис. 1.2. Види фізичної активності студентів Каразінського університету (у % до опитаних); масив: усі опитані студенти Каразінського університету II-VI курсів у 2019-2020 навчальному році (n=1508)

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами в межах розділу, де номер ілюстрації складається з номеру розділу і порядкового номеру ілюстрації, через крапку (у зразку рисунок 2.1 – перший рисунок другого розділу).

Таблиці. Основні, на думку автора/-ки, таблиці та графіки можуть міститися

безпосередньо у тексті роботи. Як і на рисунки, на всі таблиці мають бути посилання у тексті роботи. Нумерація таблиць та графіків визначається в межах розділу (наприклад, у розділі 3 таблиці повинні мати нумерацію: Таблиця 3.1, 3.2...). Кожна таблиця та графік повинні мати стислу назву, що відбиває їхній зміст (наприклад, Таблиця 2.1 **Динаміка геополітичних орієнтацій українських студентів**), та друкується жирним шрифтом. Якщо дані таблиці або графіку вказуються у відсотках, необхідно зазначити, відносно чого ці відсотки наведені (наприклад, «дані наведено у відсотках до опитаних»). На відміну від рисунку/ілюстрації, назва таблиці розміщується **над таблицею**.

Зразок

Таблиця 1.2

Джерела інформації для викладачів та студентів Каразінського університету
(у % до опитаних)

	Викладачі	Студенти
Соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram тощо)	65	84
Месенджери (Telegram, Viber, WhatsApp тощо)	44	82
Спілкування з родичами, друзями, знайомими	34	51
Веб-сайти	76	46
Блоги в Інтернеті	39	42
Телевізійні новини, телепередачі	33	16
Друковані видання (газети, журнали)	18	4
Програми на радіо	7	3

Масиви: усі опитані в 2019 р. викладачі Каразінського університету (n=1039); усі опитані студенти Каразінського університету II-VI курсів у 2019-2020 навчальному році (n=1508)

Заголовки у таблиці слід писати з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком, або з великої літери, якщо мають самостійне значення. Крапки наприкінці заголовку та підзаголовку таблиці не ставляться.

Правила цитування та посилання на використані джерела. Посилання на джерела, що використані у роботі, є обов'язковими при будь-якому згадуванні ідей, даних, тез, гіпотез, документів, теоретичних положень, цитат, що не належать безпосередньо здобувачу/-ці. Неважливо, дається точна цитата чи посилання на думку, ідею, концептуальну пропозицію, поняття, якщо вони були взяті з конкретного джерела, то мають супроводжуватися посиланнями.

Посилання розміщуються у квадратних дужках у тексті роботи після слів, виразів, думок, даних, запозичених з опублікованих робіт.

Якщо здобувач/-ка наводить загальну ідею, концепцію, позицію автора (авторів) тієї чи іншої публікації, то посилання має здійснюватися в цілому на першоджерело (монографію, статтю, дисертацію тощо), і в такому випадку у квадратних дужках після згадування у тексті позначається номер, який має це першоджерело у списку літератури (наприклад: [24]). Якщо здобувач/-ка посилається на більш, ніж одне, першоджерело, то вони відокремлюються крапкою з комою (наприклад: [31; 36; 71]).

У разі дослівного використання певного фрагменту з першоджерела (пряма цитата, схема, емпіричні дані), необхідно вказувати сторінку(и) цитованого фрагменту. Пряму цитату необхідно брати в лапки, а посилання вказувати після лапок (наприклад: «Поява соціології як науки була викликана розвитком суспільства наприкінці XVIII – початку XIX ст.» [15, с. 7]).

До списку використаних джерел входять бібліографічні відомості про всі першоджерела, що використані під час підготовки роботи. Праці, на які у тексті роботи немає посилань, у «Списку використаних джерел» не вказують. Бібліографічний опис будь-якої роботи надається мовою оригіналу, при цьому якщо у списку літератури є джерела іноземними мовами, то вони розміщуються наприкінці загального списку. При складанні «Списку використаних джерел» назви книжок чи статей подаються без скорочень, використання інших скорочень припускається у відповідності до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 [2].

У випадку, коли в роботі на одній сторінці містяться згадування однієї і тієї ж роботи, перше посилання на сторінці оформлюється відповідно до правил, а після наступного/-их згадувань у квадратних дужках пишуть: [Там само] і вказують сторінку, якщо вона не співпадає зі сторінкою попереднього посилання.

Список використаних джерел. Список використаних у роботі джерел формується здобувачем/кою або в алфавітному порядку, або у порядку згадування в тексті роботи. У списку використаних джерел їхній бібліографічний опис наводиться мовою оригіналу. Розділ «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» розміщується з нової сторінки після тексту роботи перед додатками. Бібліографічний опис повинен бути оформленим з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [2]. Зразок оформлення списку використаних джерел міститься у Додатку Г.

Додатки. У додатках доцільно розміщувати об'ємні допоміжні матеріали,

що є необхідними для цілісного сприйняття роботи: таблиці, інструментарій дослідження (анкети, гайди інтерв'ю тощо), ілюстрації, інші дані та матеріали.

Додатки слід розташовувати у порядку появи посилань на них у тексті роботи та позначати послідовно великими літерами української абетки (за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Б). Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з вирівнюванням по ширині сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами повинно бути надруковано слово «Додаток ____» і велика літера, що позначає додаток. Якщо у додатку міститься кілька таблиць, ілюстрацій, їх нумерують цифрами в межах додатку (наприклад: рисунок А.2, таблиця А.1). Додатки мають розміщуватись після списку використаних джерел та повинні мати спільну з роботою наскрізну нумерацію сторінок.

Анотація. Наприкінці роботи обов'язково додається її анотація українською та англійською мовами, що має містити прізвище та ім'я автора/-ки роботи, а також повну назву теми роботи. Анотація має бути конкретною, змістовною та оригінальною. Обсяг анотації має бути не менше 1800 знаків без пробілів. Анотація розміщується після додатків.

Список використаних джерел, додатки та анотація не входять до загальної кількості сторінок чи знаків у роботі.

4. ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ¹

Здобувачі/-ки вищої освіти в освітньому процесі та науковій діяльності, зокрема при написанні бакалаврської кваліфікаційної роботи, мають дотримуватися академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності є обов'язком здобувача вищої освіти [6, с. 63].

Необхідність дотримання академічної доброчесності є вимогою Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, чинних наказів і рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, іншої загальнодержавної та галузевої нормативної бази.

Академічна відповідальність і чесність є однією з цінностей Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: «Ми дотримуємося академічної відповідальності та чесності, суворо охороняємо право на інтелектуальну власність та застосовуємо санкційні заходи у разі виявлення плагіату» [10]. У Каразінському університеті затверджено Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових і навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Університет виступає партнером Проекту сприяння академічній доброчесності (SAIUP), що є невід'ємною складовою академічної культури в українських закладах вищої освіти та умовою успішного розвитку суспільства.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених Законами України «Про вищу освіту», «Про освіту» та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [7, с. 42].

Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає [7, с. 42]:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

¹ Ці рекомендації не є оригінальним науковим текстом та укладач не претендує на авторство. Цей текст створено на основі існуючих нормативно-правових документів, методичних розробок, а також рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [7, с. 42]. Різновидами плагіату можуть бути:

- 1) копіювання та оприлюднення виконаної іншим автором роботи як своєї;
- 2) дослівне копіювання фрагментів тексту (від фрази до набору речень) без належного оформлення цитування;
- 3) внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) без належного оформлення цитування;
- 4) парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних оборотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної в мережі Інтернет) [4].

Порушенням академічної доброчесності вважається також самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування [7, с. 42]:

1. *Самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.
2. *Фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.
3. *Фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.
4. *Списування* – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

За порушення академічної доброчесності здобувачі/-ки освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання бакалаврської кваліфікаційної роботи;
- відрахування із закладу освіти.

Система запобігання та виявлення академічного плагіату розповсюджується

на наукові та навчальні праці студентів [4].

Електронні версії кваліфікаційних робіт студентів, а також інформація щодо наукових керівників робіт збираються, зберігаються, оприлюднюються на сайті факультету. До захисту допускаються лише роботи, що не містять плагіату.

Інструменти контролю дотримання академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності закладу вищої освіти, зокрема, передбачають:

- здійснення анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності;
- обов'язкову перевірку кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази [8].

Протягом підготовки бакалаврської кваліфікаційної роботи здобувач/-ка вищої освіти має набути компетентності з академічної доброчесності, що означає здатність [8]:

- діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики;
- самостійно виконувати навчальні завдання;
- коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей;
- усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки відповідно до них;
- надавати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх з моральними та професійними нормами тощо.

Порядок перевірки кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату та відповідальність за академічний плагіат. Бакалаврські кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти обов'язково підлягають перевірці на наявність ознак академічного плагіату.

Перевірка бакалаврських кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату обов'язково передує всім іншим процедурам їхнього розгляду, оскільки у випадку неподання роботи на перевірку наявності ознак академічного плагіату вона не допускається до захисту. Перевірка бакалаврських кваліфікаційних робіт проводиться за допомогою програмно-технічних засобів, які дозволяють згенерувати звіт за результатами перевірки зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових та/або ілюстративних запозичень.

Алгоритм перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату за допомогою програмно-технічних засобів та аналізу результатів перевірки визначаються окремою інструкцією. У разі, якщо за результатами відповідного аналізу звіту перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерело для текстових та/або

ілюстративних запозичень, то бакалаврська кваліфікаційна робота допускається до захисту. Якщо в результаті детальної перевірки бакалаврської кваліфікаційної роботи відповідальним за перевірку встановлено факт наявності навмисних текстових та ілюстративних спотворень, спроб укриття запозичень, наявності у роботах ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами, або інші прояви академічного плагіату, то вона не допускається до захисту. У такому випадку здобувач/-ка роботи притягаються до академічної відповідальності. Причини недопущення роботи до захисту, а також вид академічної відповідальності зазначаються у протоколі перевірки [8].

У Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна для перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів/ок використовують академічну антиплагіатну систему «Strikeplagiarism.com». З її можливостями можна самостійно ознайомитись за посиланням <https://strikeplagiarism.com/ua/>

Види академічної відповідальності здобувача вищої освіти за конкретні порушення академічної доброчесності при підготовці бакалаврської кваліфікаційної роботи визначаються законами, а також Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Кожна особа, стосовно якої порушено питання про академічну недоброчесність, має такі права [7, с. 42]:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце, а також бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

У разі надходження апеляції за заявами сторонніх осіб або незгоди автора/-ки бакалаврської кваліфікаційної роботи з результатами перевірки процедура подання та розгляду апеляції є аналогічною описаній у розділі «Відповідальність за дотримання академічної доброчесності та її порушення» [8].

Упровадження принципів академічної доброчесності означає, що в процесі навчання та дослідницької роботи здобувачі вищої освіти мають послуговуватись, передусім, принципами чесної праці та навчання [1].

5. ПОДАННЯ ДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Для того, щоб отримати дозвіл на захист бакалаврської кваліфікаційної роботи, здобувач/-ка повинен/-на вчасно надати на відповідну випускаючу кафедру всі необхідні документи, кваліфікаційна робота має пройти зовнішнє рецензування, а також перевірку на плагіат. Крім того, її необхідно представити на засіданні кафедри.

Проходження нормоконтролю. Здобувач/-ка повинен/-на надати на відповідну випускаючу кафедру за 7 днів до призначеної дати офіційного попереднього захисту кваліфікаційних робіт остаточний варіант бакалаврської кваліфікаційної роботи у роздрукованому вигляді, а також її електронний варіант.

Робота надається не зшитою та складеною в теку в одному екземплярі. Структурні елементи роботи слід надати у такій послідовності:

- Титульний аркуш
- Завдання
- Зміст
- Вступ
- Розділ 1
- Висновки до розділу 1
- Розділ 2
- Висновки до розділу 2
- Висновки
- Список використаних джерел
- Додатки
- Анотація (українською та англійською мовами)

Електронний варіант роботи надається у формі файлів з розширенням *.pdf та *.doc з назвою: `sрm_рiк_Прiзвище керiвника_Прiзвище здобувача.pdf`

Приклад:

`sрm_23_Голіков_Іванченко.pdf`

`sрm_23_Голіков_Іванченко.doc`

Призначений працівник відповідної випускаючої кафедри за наявності підписів здобувача/-ки та наукового керівника на завданні здійснює нормоконтроль, тобто перевіряє представлену роботу щодо дотримання основних вимог. У разі невідповідності роботи цим вимогам її повертають на доопрацювання й усунення недоліків з оформлення. Для проведення перевірки на наявність запозичень з інших документів здобувач/-ка пише заяву за спеціальною формою (див. Додаток Д).

Рецензування. Здобувач/-ка вищої освіти повинен/-на також надати на відповідну випускаючу кафедру в окремому файлі рецензію на бакалаврську кваліфікаційну роботу. Рецензентами бакалаврської кваліфікаційної роботи можуть бути наукові співробітники та/або досвідчені висококваліфіковані спеціалісти-практики з соціології, які працюють як у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, в тому числі на соціологічному факультеті, так і в інших ЗВО, організаціях, установах.

Рецензія повинна містити характеристику таких сторін роботи:

- актуальність теми;
- відповідність змісту роботи затвердженій темі та завданню на її розроблення;
- повнота розкриття поставлених питань, глибину їхнього аналізу;
- повнота використання під час підготовки роботи спеціальної літератури, нормативних та довідкових матеріалів, емпіричних даних;
- теоретична та/або практична значущість роботи;
- стиль викладення матеріалу та оформлення роботи;
- наявні недоліки.

Рецензент/-ка робить висновок про можливість або неможливість допущення бакалаврської кваліфікаційної роботи до захисту та про рекомендовану ним/нею оцінку за чотирирівневою та столбальною шкалами.

Рецензія подається в одному екземплярі, підпис рецензента повинен бути засвідчений печаткою організації, в якій він працює.

Перевірка дотримання академічної доброчесності². Після проведення нормоконтролю випускаюча кафедра за 5 днів до призначеної дати попереднього офіційного захисту кваліфікаційних робіт передає всі роботи разом на перевірку на наявність запозичень системному оператору соціологічного факультету. Системний оператор спочатку здійснює контроль ідентичності друкованої та електронної версії роботи шляхом вибіркового порівняння сторінок роботи, а потім проводить перевірку роботи за допомогою антиплагіатної системи Strikeplagiarism.com.

За результатами перевірки системний оператор отримує Звіт подібності, на підставі якого готує Протокол контролю оригінальності роботи, який надається завідувачу кафедри у разі позитивного висновку.

Якщо за результатами перевірки було виявлено неправомірні запозичення,

² Перевірка дотримання академічної доброчесності при підготовці бакалаврської кваліфікаційної роботи здійснюється відповідно до «Порядку проведення перевірки наукових праць, навчально-методичних видань та дипломних робіт (проектів) працівників та здобувачів вищої освіти на наявність запозичень з інших документів», яке затверджено рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

то після перевірки протягом двох наступних робочих днів системний оператор готує Повний Звіт Подібності роботи та надсилає його завідувачу/-ці випускаючої кафедри та науковому керівнику роботи. Рішення про можливість або неможливість проведення попереднього захисту такої роботи ухвалюється протягом трьох робочих днів та затверджується на засіданні випускаючої кафедри.

Якщо кафедра ухвалює рішення про неможливість допуску до попереднього захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи, яка отримала статус «задовільно оригінальної» у звіті Системного Оператора, то студент/-ка повинен/-на її переробити протягом трьох робочих днів та представити на кафедру. На основі результатів ретельного аналізу усунення запозичень випускаюча кафедра ухвалює рішення про допуск бакалаврської кваліфікаційної роботи до попереднього захисту.

Якщо кафедра ухвалює рішення про неможливість допуску до попереднього захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи, яка отримала статус «умовно оригінальної» у звіті Системного Оператора, то здобувач вищої освіти повинен її доопрацювати та надати на кафедру протягом п'яти робочих днів. Виправлений текст бакалаврської роботи передається відповідальним співробітником кафедри Системному Оператору для повторної перевірки в системі Strikeplagiarism.com. Якщо робота за результатами повторної перевірки знову отримує у звіті Системного Оператора статус «умовно оригінальна» або статус «неоригінальна», то вона не допускається до захисту.

Офіційний попередній захист кваліфікаційної роботи. Допуск до захисту в екзаменаційній комісії. Офіційний попередній захист кваліфікаційної роботи проводиться випускаючою кафедрою у встановлений на соціологічному факультеті термін. Здобувачі/-ки повинні надати на кафедру два переплетені екземпляри кваліфікаційної роботи та рецензію, а також підготувати доповіді та відповіді на запитання науково-педагогічних працівників випускаючої кафедри.

Рішення про допуск до захисту в екзаменаційній комісії бакалаврських кваліфікаційних робіт приймається на засіданні випускаючої кафедри за результатами їхнього офіційного попереднього захисту. Це рішення оформлюється протоколом засідання випускаючої кафедри.

Здобувач/-ка, кваліфікаційна робота якого/якої була не допущена випускаючою кафедрою до захисту в Екзаменаційній комісії, підлягає відрахуванню з Університету як такий/така, що не виконав/-ла навчальний план.

6. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка до захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи передбачає написання доповіді та створення мультимедійної презентації за результатами дослідження. Презентація має бути інформативним доповненням до доповіді, її розкриттям, розширенням, візуальним збагаченням, а не просто дублюванням інформації.

Підготовка доповіді. Доповідь має містити коротку інформацію про роботу, зокрема складатися зі вступу, основної частини та висновків. У вступі визначаються актуальність теми, об'єкт, предмет, мета та завдання роботи, ступінь розробленості теми, стисла характеристика теоретичної та емпіричної бази, методів власного дослідження тощо. В основній частині необхідно коротко розкрити зміст розділів роботи. Особливий акцент варто зробити на емпіричній частині роботи: презентувати емпіричні дослідження, на які спирається автор/-ка бакалаврської роботи, схарактеризувати результати власного та інших емпіричних досліджень. Представлення висновків роботи має бути чітким, лаконічним, містити положення, які виносяться на захист, а також рекомендації щодо вирішення досліджуваної проблеми та можливі напрями її подальшого наукового вивчення. Тривалість доповіді не повинна перевищувати 8-10 хвилин.

Підготовка мультимедійної презентації. Для публічного захисту положень бакалаврської кваліфікаційної роботи здобувачу/-ці вищої освіти слід підготувати презентацію у програмі PowerPoint або іншій програмі підготовки презентацій. Презентація є не лише доповненням до доповіді, що наглядно демонструє найбільш суттєві результати роботи, на які слід звернути увагу, але й інструментом пояснення тих положень, які неможливо представити без наочності (таблиці, графіки, діаграми тощо).

Презентація не повинна бути перевантаженою зайвою інформацією. Її оптимальний розмір – 12-15 слайдів. При підготовці презентації слід дотримуватися певних правил щодо її змісту та дизайну оформлення. Текстова інформація на слайді має бути стислою та інформативною. Зміст кожної частини текстової інформації має бути логічно завершеним. Текст повинен бути таким, який можна добре роздивитися на слайді, для цього доцільно використовувати контрастні кольори для фону й тексту, застосовувати для фону слайду нейтральні тони, а також достатньо великі кеглі шрифтів. Фон має бути елементом заднього (другого) плану: відтіняти текст, який розміщений на слайді, а не приховувати його. В слайдах можуть бути використані анімаційні ефекти, але вони мають бути дотичними до змісту тексту та не перевантажувати презентацію.

7. ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Порядок захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи. Після ухвалення рішення випускаючої кафедри про допуск до захисту в Екзаменаційній комісії бакалаврська кваліфікаційна робота з підписом завідувача кафедри на титульному аркуші в двох переплетених екземплярах разом із супровідними документами (подання від випускаючої кафедри з відгуком керівника щодо діяльності випускника під час виконання бакалаврської роботи; зовнішня рецензія, інші матеріали, що характеризують освітню та професійну компетентність випускника, наукову та практичну цінність виконаної ним роботи) не пізніше ніж за день до дати захисту передається випускаючою кафедрою секретарю Екзаменаційної комісії.

Захист бакалаврської кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії. Екзаменаційна комісія складається з голови, заступника голови та членів екзаменаційної комісії. Склад комісії затверджується щороку наказом ректора за поданням декана соціологічного факультету. Голова Екзаменаційної комісії призначається з числа провідних фахівців-соціологів, які не є працівниками Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Порядок проведення засідання Екзаменаційної комісії при захисті бакалаврської кваліфікаційної роботи є таким³:

- оголошення секретарем Екзаменаційної комісії прізвища, імені та по батькові здобувача, теми його роботи;
- доповідь здобувача у довільній формі про сутність роботи та отримані результати;
- відповіді на запитання членів Екзаменаційної комісії;
- оголошення секретарем Екзаменаційної комісії відгуку керівника або виступ керівника зі стислою характеристикою роботи випускника у процесі її підготовки;
- оголошення секретарем екзаменаційної комісії рецензії на роботу;
- відповіді здобувача на зауваження керівника роботи та рецензента;
- оголошення здобутків здобувача (наукових, творчих, рекомендацій випускаючої кафедри);
- оголошення голови екзаменаційної комісії про закінчення захисту.

Термін захисту одного студента не повинен перевищувати 30 хвилин.

³ Порядок формування, організацію роботи та підбиття підсумків роботи екзаменаційних комісій регламентується «Положенням про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії для атестації здобувачів вищої освіти, які отримують ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, спеціаліста, магістра)», яке затверджується вченою радою Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Критерії оцінювання бакалаврської кваліфікаційної роботи. Захист бакалаврської кваліфікаційної роботи оцінюється на основі змісту роботи, а також доповіді здобувача та його відповідей на запитання членів Екзаменаційної комісії. Критерії оцінювання та максимальну кількість балів по кожному з них наведено в табл.1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання та розподіл балів за підготовлену бакалаврську кваліфікаційну роботу

Критерії	Максимальна кількість балів
1. Актуальність обраної теми	5
2. Ступінь розробленості проблеми автором	15
3. Обґрунтованість теоретичної бази дослідження: використання доцільних соціологічних теорій при аналізі обраної проблематики	15
4. Практична спрямованість роботи	5
5. Оригінальність положень роботи, обґрунтованість запропонованих висновків роботи	10
6. Обґрунтованість та коректність застосування соціологічних методів	15
7. Оформлення роботи (відповідність оформлення вимогам за стандартом ДСТУ 3008- 2015 «Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» та ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»)	5
8. Зміст доповіді (логічність, послідовність, повнота викладення основних положень роботи, наявність зв'язку з ілюстративним матеріалом, відповідність регламенту)	10
9. Якість презентації (рівень візуалізації контенту бакалаврської роботи)	5
10. Відповіді на запитання (аргументованість та точність відповідей на запитання і критичні зауваження; здатність аргументовано захищати ті чи інші положення своєї роботи)	15
Максимальна кількість балів	100

Рішення про оцінку за захист ухвалюється на закритому засіданні Екзаменаційної комісії. Загальна попередня оцінка виставляється як середньоарифметичне значення оцінок членів Екзаменаційної комісії. Остаточне рішення про оцінку приймається відкритим голосуванням членів Екзаменаційної комісії більшістю голосів. Після цього оцінки за захист здобувачам/кам вищої освіти та присутнім оголошує голова Екзаменаційної комісії.

Повторний захист бакалаврської кваліфікаційної роботи з метою підвищення оцінки **не** дозволяється.

Оцінювання захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи здійснюється Екзаменаційною комісією за стобальною шкалою. Кожен/на здобувач/-ка отримує певну кількість балів, яка конвертується за чотирирівневою шкалою оцінювання:

Таблиця 2

Схема оцінювання бакалаврської кваліфікаційної роботи

Сума балів за кваліфікаційну бакалаврську роботу	Оцінка
	за чотирирівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Здобувачі/-ки, які не захистили бакалаврську кваліфікаційну роботу у зв'язку з неявкою без поважних причин або отриманням незадовільної оцінки, мають право на повторну атестацію протягом трьох років після відрахування з університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академічна доброчесність // Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/osvita/akademichna-dobrochesnist/> (дата звернення: 22.09.2023).
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Чинний від 01.07.2016. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2017. 16 с.
3. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упоряд. В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. Проєкт сприяння академічній доброчесності – SAIUP. Б.м., 2019. URL: https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf (дата звернення: 23.09.2023).
4. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: затверджено Рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна від 27.04.2015 р., протокол № 5; введено в дію наказом ректора № 0501-1/173 від 14.05.2015 р. URL: https://karazin.ua/storage/documents/242_WY00XnyGRCkKoqZbPweutjx2D.pdf (дата звернення: 20.09.2023).
5. Порядок проведення перевірки наукових праць, навчально- методичних видань та дипломних робіт (проєктів) працівників та здобувачів вищої освіти на наявність запозичень з інших документів». Затверджено рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від 24.02.2020 р., протокол № 5. URL: https://karazin.ua/storage/documents/552_N7Fu8UFiFvAjGBQhM08p5U5ww.pdf (дата звернення: 20.09.2023).
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html> (дата звернення: 29.09.2023).
7. Про освіту: Закон України 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Дата оновлення: 24.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print> (дата звернення: 29.09.2023).
8. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2019. 24 с.
9. Стандарт вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, ступінь вищої освіти Бакалавр, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 054 Соціологія. Чинний від 04.03.2020. Київ, 2020. 15 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/054-Sotsiolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf> (дата звернення: 11.10.2023).
10. Цінності університету // Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/korisna-informaciiia/tcinnosti-universitetu/> (дата

звернення: 22.09.2023).

Приклад оформлення титульного аркуша

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра соціології / Кафедра політичної соціології /
Кафедра методів соціологічних досліджень**

Пояснювальна

записка до

бакалаврської роботи на

тему

**«ШКІЛЬНА ОСВІТА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 4 курсу групи
СПМ-44 першого (бакалаврського) рівня
освіти спеціальності 054 Соціологія
Іванченко С. І.

Керівник: Голіков О.С., доктор
соціологічних наук, доцент закладу
вищої освіти, професор кафедри
соціології

Рецензент: Михайлова К.В., доктор
соціологічних наук, професор закладу
вищої освіти (Харківський
гуманітарний університет «Народна
українська академія»)

Харків – 2024

Приклад оформлення завдання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет соціологічний
Кафедра соціології
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 054 Соціологія
Освітньо-професійна програма «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

підпис

ініціали, прізвище

«26» жовтня 2023 року

ЗАВДАННЯ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
Кучеренко Тетяна Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Проблеми та перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні», керівник роботи Борисов Роман Ігорович, кандидат соціологічних наук, доцент закладу вищої освіти,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «20» листопада 2023 року № 0210-05/687.

2. Строк подання студентом роботи травень 2024 року.

3. Перелік питань, які потрібно розробити.

1. Розглянути теоретико-методологічні основи соціологічного аналізу дистанційної освіти 2. Визначити особливості сучасного стану дистанційної освіти в Україні. 3.....4..... 5.....

Приклад оформлення змісту

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВETERANІВ/ОК БОЙОВИХ ДІЙ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ	6
1.1 Соціальна адаптація як соціальний феномен та соціологічне поняття	6
1.2 Постмілітарний транзит ідентичності ветеранів/нок бойових дій як складова їхньої соціальної адаптації	19
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВETERANІВ/ОК БОЙОВИХ ДІЙ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ (КЕЙС УКРАЇНИ)	27
2.1 Можливості та обмеження емпіричних соціологічних досліджень процесу соціальної адаптації ветеранів/ок бойових дій	27
2.2 Роль сім'ї у соціальній адаптації ветеранів/-ок бойових дій	32
2.3 Освітні практики як чинник адаптації ветеранів/-ок бойових дій до мирного життя	39
2.4 Проблеми соціальної адаптації ветеранів/-ок бойових дій до цивільного життя та можливості їхнього подолання/мінімізації	46
Висновки до розділу 2	50
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	58

**Приклади укладання бібліографічного опису
для Списку використаних джерел
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015**

Хар-ка джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с. 2. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 416 с. 3. Шульга М. Збій соціальної матриці : монографія. Київ : Інститут соціології НАН України, 2018. 284 с.
Два автори	1. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005-2007-2009-2011. Київ: Інститут соціології НАН України, 2012. 119 с. 2. Плакроуз Г., Ліндсей Дж. Цинічні теорії про гендер, расу та ідентичність. І чому вони згубні для нас усіх. Київ: Наш формат, 2022. 368 с. 3. Bauman Z., May T. Thinking sociologically. Third edition. WILEY Blackwell, 2019. 198 p.
Три автори	1. Гладун О.М., Пугачова М.В., Виноградова М.В. Електронні реєстри: європейський досвід створення та використання: колективна монографія / за ред. О.М. Гладуна. Київ: НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи, 2021. 271 с. 3. Щудло С., Заболотна О., Медіна Т. Соціокультурний дискурс щодо мови навчання національних меншин у Чернівецькій області. Дрогобич : УАДО, ТзОВ «Трек ЛТД», 2019. 205 с.
Чотири і більше авторів	1. Українське студентство у пошуках ідентичності : монографія / за ред. В.Л. Арбеніної, Л. Г. Сокурянської. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 520 с. 2. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. Колективна монографія / В. Ворона, В. Казаков, Н. Отрешко, В. Пилипенко, В. Резнік, В. Степаненко; за заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с. 3. Учителі та освітнє середовище: крос-культурна перспектива / Заболотна О., Щудло С., Лісова Т., Ковальчук О., Горук Н., Медіна Т. (ред. О. Заболотна, С. Щудло). Дрогобич: УАДО і ТзОВ «Трек-ЛТД», 2020. 226 с. 4. Ukrainian Sociology in the 21st Century: Theory, Methods, Research Results / edited by Vil Bakirov, Yevhen Golovakha. Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University, 2018. 560 с.

Автор(и) та редактор(и) / упорядники	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. На освітніх перехрестях: діалог із національними меншинами у Чернівецькій і Закарпатській областях / за ред. О. Заболотна, С. Щудло. Дрогобич: УАДО, ТзОВ «Трек-ЛТД», 2020. 262 с.</p>
Без автора	<p>1. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>2. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>3. Соціологічне метатеоретизування: історія та сучасність / За заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 506 с.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>
Документ з організацією як автором	<p>1. Україна в цифрах. 2020 : стат. зб. / Держ. ком. статистики України. Київ : Консультант, 2021. 350 с.</p>
Словники	<p>1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, 2005. 1728 с.</p> <p>2. Соціологія: словник термінів і понять / уклад. Біленький Є.А., Козловець М.А. та ін. Київ: Кондор, 2006. 372 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Голіков О.С. Фабрикація порядку. Знання в конституюванні соціального: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук: 22.00.01. Харків, 2019. 39 с.</p> <p>2. Шелухін В.А. Епістемологічний вимір концепції мікро-макро переходів Дж. С. Колмена: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.01. Київ, 2020. 23 с.</p>
Дисертації	<p>1. Безрукова О. А. Соціальна відповідальність в сучасному українському суспільстві: соціологічна концептуалізація та досвід емпіричного дослідження : дис. ... д-ра соціол. наук : 22.00.04. Запоріжжя, 2015. 36 с.</p> <p>2. Стрельнікова О. О. Інституціоналізація добродійної діяльності в умовах сучасного українського суспільства : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Харків, 2012. 212 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 28.05.2023. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 05.10.2023).</p> <p>2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : станом на 21.03.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text (дата звернення: 10.10.2023).</p>

Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. Чинний від 18.02.2010. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 22.08.2013. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні: бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
Частина видання: книги	<p>1. Андерсон Б. Офіційний націоналізм та імперіалізм. <i>Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму</i>. Київ: КРИТИКА, 2001. С. 91–141.</p> <p>2. Дембіцький С. Соціологічні шкали, індекси і тести для масових опитувань. <i>Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності</i> / за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. С. 25–40.</p>
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<p>1. Вакулєнко С. М., Яковенко Т. В. Плюралізація форм сімейного життя в постмодерному суспільстві. <i>Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві. Тези доповідей учасників IV Конгресу соціологічної асоціації України</i>, м. Харків, 28-29 жовтня 2021 р. Харків, 2021. С. 244–245.</p> <p>2. Сичова В. В. Проблеми реалізації фінансової децентралізації в Україні в умовах пандемії COVID-19 // <i>Сучасна парадигма публічного управління. Збірник тез III Міжнар. наук.-практ. конф.</i> / за наук. ред. А. В. Стасишина, м. Львів, 19-20 жовтня 2021 р. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 354–358.</p>
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<p>1. Крімер Б. О. Особливості сімейної політики у великих містах в умовах демографічного переходу. <i>Демографія та соціальна економіка</i>. 2021. № 1 (43). С. 19–37.</p> <p>2. Плахова О. М., Бутиліна О. В. Актуальні напрями соціального менеджменту в суспільстві ризику // <i>Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики</i>. 2021. Вип. 92. С. 103–113.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи // <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2021).</p> <p>Boiko D. Food (In)Security for Risk Groups at Kharkiv Markets: COVID-19 Factor. <i>Habitus</i>, 2022, № 39, с. 25-29. URL: https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.39.3 (дата звернення: 05.11.2022).</p>

Бланк заяви про проведення перевірки на наявність запозичень з інших документів

Ректору Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

студента/-ки _____
прізвище, ім'я, по батькові

форма навчання _____
денна, заочна (дистанційна)

ступінь вищої освіти – бакалавр
(бакалавр, магістр)

спеціальність/напрямок – «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
(код та найменування спеціальності; спеціалізації)

факультет (інститут) – соціологічний
(найменування факультету або інституту)

ЗАЯВА

Підтверджую, що текст дипломної роботи (проєкту):

(назва роботи)

написаний мною особисто, не містить запозичень із чужих опублікованих результатів (текстів) без належного посилання на авторів та першоджерела, а також не містить свідомої фальсифікації результатів.

Електронна версія роботи, представлена для перевірки на наявність запозичень з інших документів, повністю збігається з друкованою.

Ознайомлений з Порядком проведення перевірки наукових праць, навчально-методичних видань та дипломних робіт (проєктів) працівників та здобувачів вищої освіти на наявність запозичень з інших документів.

Дата

Підпис

Приклади тем бакалаврської кваліфікаційної роботи

1. Шкільна освіта в умовах воєнного стану в Україні.
2. Проблеми та перспективи дистанційної освіти в сучасному українському суспільстві.
3. Динаміка геополітичних орієнтацій української молоді: суб'єктивні та об'єктивні чинники.
4. Особливості електоральної поведінки студентської молоді Харкова.
5. Продовольча нерівність у сучасній Україні: причини та прояви.
6. Спортивно-рекреаційні практики людей пенсійного віку.
7. Специфіка репродуктивної поведінки сільської молоді.
8. Вплив соціальних мереж на формування гендерної ідентичності в сучасному суспільстві.
9. Міграційні процеси у контексті глобалізації: порівняння України та Чорногорії.
10. Роль соціальних стереотипів у формуванні гендерних нерівностей у сучасному суспільстві.
11. Вплив етнічної приналежності на інтеграцію і соціальну адаптацію мігрантів у міжкультурному середовищі.
12. Вплив економічного стану сімей на освітні успіхи дітей: соціологічний аналіз сучасних тенденцій.
13. Соціальна адаптація підлітків у віртуальних спільнотах: вплив онлайн-середовища на соціальний розвиток та самоідентифікацію.
14. Роль соціальної підтримки у забезпеченні психологічного благополуччя та соціальної інтеграції осіб з обмеженими можливостями.
15. Соціокультурні особливості споживчої поведінки гуцулів.
16. Українські університети як середовище виховання інтелектуальної еліти.
17. Українські гастарбайтери в Польщі: особливості трудової мотивації та ціннісних орієнтацій.
18. Комунікативні навчальні практики студентів класичного університету: факторна зумовленість.
19. Дозвіллєві преференції харківської молоді: структури та процеси.
20. Академічна доброчесність у сприйнятті викладачів українських ЗВО.

Навчальне видання

Укладачі: Бойко Д.М., Борисов Р.І., Голіков О.С., Кізілов О. І., Кузіна І.І.,
Нікулін В.С., Сокурянська Л.Г.

За ред. Сокурянської Л.Г.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ
БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
за спеціальністю 054 Соціологія
освітньо-професійної програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
для здобувачів освіти усіх форм навчання**

Коректор
Комп'ютерне верстання
Макет обкладинки І. М. Дончик

Формат . Ум. друк. арк. 1,9. Наклад прим. Зам.
№ Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна.
Тел. 705–24–32